

עמותת אזרחים למען הסביבה (אל"ס)

עמותת אזרחים למען הסביבה היא ארגון חברתי סביבתי שקיים למעלה מ 25 שנה, מנהל בשותפות יהודית ערבית ופועל בעיקר בחלק הצפוני של מדינת ישראל, מאזור חדרה וצפונה¹. הארגון אוסף באופן שיטתי מידע – מנתח אותו ומפרסם אותו לציבור. בחלק מהנושאים², הארגון פועל בכל תחומי מדינת ישראל.

מאז הקמתה הצליחה העמותה לקדם מודעות ציבורית לסוגיות סביבתיות, לתמוך בעשרות קבוצות של אזרחים, לעודד מנהיגות בקרב הקהילות המתגוררות בצפון, להשפיע על התנהלותם הסביבתית של מפעלים רבים ואף להשפיע על חקיקה ועל יישום של חוקים למען הסביבה.

[אתר העמותה <<<](#) [דף הפייסבוק <<<](#)

הישגים בולטים מהשנה האחרונה

1. הובלת המאבק לחשיפת הזיהום התעשייתי החמור והשפעתו הקשה על הבריאות של תושבי מפרץ חיפה [תוך שכך - ניפוץ השקט התעשייתי ששרר שם]. מדובר באחד ההישגים המשמעותיים של [פרויקט הדגל שלנו - שקט תעשייתי](#), כאשר באפריל 2015 החל [סיקור נרחב בכותרות כל מהדורות התקשורת](#), ומיד לאחר מכן פורסם [דו"ח מבקר המדינה](#) 65 ג', שאימץ את כל מסקנותינו בדוחות של שקט תעשייתי שהעברנו אליו בשנתיים האחרונות. ניתן לסכם שהפעילות שלנו בפרויקט שקט תעשייתי במפרץ חיפה, השיגה את האימפקט הכי משמעותי, הכי גדול שהיה לפרויקט עד כה כאשר פעילים פוליטיים ופעילים צעירים מצטיידים בידע שאנו אוספים מנתחים ומפרסמים, בכדי לבסס את העמדות והפעילות.

2. התכנית הלאומית במפרץ חיפה - מעקב אחר תכנית הפעולה הלאומית לאזור מפרץ חיפה שמבטיחה הפחתה של 50% בזיהום האוויר מתעשייה ואושרה בהיקף של 115 מיליון בפריסה של 5 שנים, למרבה הצער בעת פרסום התכנית נתבקשנו להכין ולשלוח למשרד [את ההערות שלנו](#) אולם בעת קבלת הצעת המחליטים בממשלה התקבלה התכנית ללא התייחסות להערות שהוגשו על ידי הציבור, גם אין כל התייחסות להערותינו.

3. תחקיר חשוב עם חיים ריבלין בחדשות ערוץ 2 [הקשר בין מדע פוליטיקה וכסף במפרץ חיפה](#): בעקבות מידע שהגיע אלינו פרסם חיים ריבלין כי מנהל המחקר האפידימיולוגי המקיף במפרץ חיפה

¹ מחוז הצפון וחיפה מהווים כמעט 30% מתושבי המדינה (28.2%) [על פי הלמ"ס](#)
² למשל הדו"ח [קרינה במוסדות החינוך](#) שפרסמנו ב 31.8.15 לפני תחילת שנת הלימודים, דו"ח ראשון מסוגו שבוחן את המצב בכל הרשויות במדינה ובכל מוסדות החינוך שבהם. או [קמפיין לקראת יום ללא מכוניות](#) שעוסק בזיהום האוויר בכל מרכזי הערים בארץ.

קיבל הודעה על הפסקת המחקר. בזכות הפרסום ראש עיריית חיפה יונה ייב חזר בו והמחקר נמשך. בשיחות שלא לציטוט, רופאים ואנשי אקדמיה מספרים על הבעיה המרכזית של אינטרסים וכסף. "המדינה לא נותנת את החלק שלה וזה מחייב את בית החולים לאסוף כל הזמן תרומות... לבעלי ההון אין אינטרס שיזעזעו את המפעלים." – כך צוטט רופא בכיר ברמב"ם.

4. הקמת מחלקה משפטית - במחצית השנייה של שנת 2015 הרחבנו את הפעילות המשפטית של העמותה, מול הגופים המזהמים עצמם ומול רשויות המדינה שאינן ממלאות אחר הוראות החוק. **אכיפה אזרחית –** אכיפת החוק על ידי הציבור באמצעות תביעות אזרחיות ומינהליות, היא אחת מהמטרות של **פרויקט שקט תעשייתי** מתחילתו בשנת 2007. לצד ג'מילה, מנהלת המחלקה, עובד חדש בעמותה – עודי זהבי, מתמחה במשפטים וקבוצה של סטודנטים מתנדבים מקליניקות ותכניות מעורבות שונות באוניברסיטאות ובמכללות. אחד התחומים המיוחדים שהתחלנו לפתח בתחום של אכיפה אזרחית הוא תחום התובענות הייצוגיות, ואנחנו הארגון הראשון שהגיש **תובענה ייצוגית בשמו, בגין נזקים לסביבה ולאדם**. אנחנו מעורבים גם בכ 9 תיקים משפטיים במהלך 2015, חלק מההליכים הניבו הכנסות שמסתכמות ב 65,000 ₪. מחצית מהתיקים הם יוזמה שלנו ומחצית – יוזמות של עורכי דין, אשר פנו אלינו לשיתוף פעולה.

5. המשך המאבק ארוך השנים נגד מפעל חוד פלדה בעכו - בעקבות הליך ביזיון בית המשפט שהגשנו ביולי 2015 נגד המפעל שלא קיים עד היום פסק דין בתובענה ייצוגית משנת 2012- הוקמה וועדת הידברות משותפת בין נציגי המפעל והתושבים יחד עם מומחים בתחום ובימים אלה מוקמת קרן למחקרים בנושא סביבה במימון המפעל. **מידע נוסף על כך באתר**.

6. פרסום דו"ח ראשון מסוגו בנושא קרינה במוסדות חינוך - הדו"ח סיכם את כל בדיקות הקרינה שנערכו בשנתיים האחרונות במוסדות חינוך במדינה והעלה לדיון ציבורי את חוסר הפיקוח והרגולציה הבעייתית בתחום.

7. בנושא הפסולת - הגשנו **שני הליכים משפטיים נגד רשויות מקומיות**. פנינו לשר להגנת הסביבה בשאלות לגבי **המחדל של הקרן לשמירת הניקיון**: מדובר בקרן שמאגדת בתוכה את כל כספי היטלי ההטמנה, הפיקדונות על בקבוקים וקנסות ואשר כבר שנים עובדת באופן לא יעיל ולכן גם לא מצליחה לממש את היעדים שהוצבו בתחום. בעקבות הפניה שלנו הוגשה שאילתא לשר והתפרסם **תחקיר בערוץ 10**.

5. שיתופי פעולה חדשים שנוצרו השנה - עם **המרכז להנהגת הבריאות**, המטה נגד הקמת פרוטרום בגלבוע ועם **מטה המאבק נגד קידוחי הנפט** ברמת הגולן. המשכנו לעזור לקבוצות הפעילים באזורים: מפרץ חיפה, עמק המעיינות, כפר מסריק ועין המפרץ, עברון ועוד.

6. קידום קמפיינים בנושא תרבות הצריכה כמו **יום ללא מכוניות**, חודש מודעות **לתרבות הצריכה** הכולל עשרות סרטונים שהפצנו, **יום ללא קניות**, **שאי אממן את בז"ן?** ועוד... כמו כן קיימנו מספר סדנאות בנושאי תזונה וקיימות, ויצרנו תכניות פעילות ולימודים עם המרכז להנהגת הבריאות.

פעולות מרכזיות שבוצעו בשנת 2015:

שקט תעשייתי – פרויקט הדגל של העמותה

במסגרת סדרת הדו"חות "שקט תעשייתי", המשכנו את ההצלחה משנה קודמת, ופרסמנו עוד 7 דוחות בנושא הזיהום באזור מפרץ חיפה³:

³ חשוב להדגיש שהחומרים שאנו מפרסמים משמשים תשתית עובדתית לכלל הפעילות של ארגוני החברה האזרחית, ואין עוד גוף שפועל בדרך הזו.

1. [מפל"ס 2012-2013](#)

השוואת נתוני מרשם פליטות והעברות לסביבה לשנת 2013 לבין שנת 2012, הראתה כי כמות החומרים המזהמים הכוללת ממפעלי מפרץ חיפה עלתה בשנת 2013 לעומת שנת 2012: ב 8% בפליטות לאוויר, ב 4% בכמות הפסולת הלא מסוכנת, ב 29% בכמות הפסולת המסוכנת, ב 62,939% בפליטות לים, ב 75% בשפכים. לעומת זאת כמות הפליטות למקור מים (נחל הקישון) ירדה ב 9%.

2. [תחנות ניטור אויר 2014 "שכונתיות"](#)

סיכום תוצאות שנת 2014 ב 26 תחנות ניטור אוויר רציף במפרץ חיפה. 3 תחנות לא עבדו, ברוב התחנות נמצאו מספר רב של חריגות מערכי היעד (מהווה חשש לפגיעה בבריאות האדם או באיכות חיייהם של בני אדם) באוזון, PM_{2.5}, PM₁₀.

3. [דיגומים סביבתיים במפרץ חיפה 2010-2015](#)

המשרד להגנת הסביבה מכין תכנית שנתית לדיגומים במפרץ חיפה, בשש נקודות, אך אינו עומד בה. על כך נכתבה ביקורת גם על ידי מבקר המדינה. 6 מזהמים חורגים באופן קבוע מערך היעד, המהווה חשש לפגיעה בבריאות האדם או באיכות חיייהם של בני אדם, לעיתים חריגות של אלפי אחוזים. בגלל מיעוט הבדיקות יש קושי לקבוע מגמות.

4. [מצאי פליטות 2015](#)

המשרד להגנת הסביבה מפרסם את מצאי הפליטות לסביבה מפליטות מפעלים, תחבורה, שימושים ביתיים, שריפות גזם חקלאי, ייצור חשמל... חיפה נמצאת במקום הראשון בארץ בפליטת בנזן, תרכובות אורגניות שאינן מתאן ופחמן חד חמצני (שמקורם העיקרי בתעשייה). כמו כן בשנת 2015 הייתה עלייה בפליטת חלקיקים לעומת שנת 2013.

5. [בדיקות פתע מפעלי מפרץ חיפה 2011-2015](#)

המשרד להגנת הסביבה ערך מס' בדיקות פתע במפרץ חיפה: בשנת 2011 - 2 מפעלים (1 חרג), שנת 2012 - 20 מפעלים (6 חרגו), שנת 2013 - לא נערכו, שנת 2013 - 16 מפעלים (4 חרגו), שנת 2014 - 5 מפעלים (לא ניתן לקבוע)

6. [תרומת התעשייה והתחבורה לזיהום האוויר במפרץ חיפה 2015](#)

מנתוני המפעלים המדווחים לאיגוד הערים ולמשרד להגנת הסביבה עולה כי התעשייה היא התורמת העיקרית לפליטת תחמוצות גופרית, חלקיקי PM₁₀ ו-VOC במפרץ חיפה. בשנת 2014 הייתה עלייה בכמויות פליטת ה-VOC מהתעשייה בשטח מפרץ חיפה.

7. [זיהום האויר במפרץ חיפה 2013-2015](#)

דו"ח שמסכם את המסקנות המרכזיות מארבעת הדוחות האחרונים לגבי מפרץ חיפה. הדו"ח התפרסם באמצעי התקשורת.

בנוסף לעבודה של איסוף הנתונים והכנת דוחות מקצועיים, הפעילות באזור מפרץ חיפה כללה בשנת 2015 פעילות ציבורית רחבה: הרצאות ומפגשים לציבור ולפעילים, פגישות והתכתבויות עם כל הרשויות באזור, ימי עיון, השתתפות בדיונים בנושאי מפרץ חיפה בכנסת והכנת מסמכים וניירות עמדה, עבודה תקשורתית ועוד.

פעילות בנושא פסולת וביוב

1. **פקיעין:** בספטמבר 2015 הגשנו עתירה מינהלית נגד המועצה המקומית בפקיעין והעומד בראשה, בשל חוסר קיום הוראות החוק בעניין תחנת המעבר לפסולת שבכפר אשר בפועל תפקדה כאתר פסולת פיראטי, כולל שריפות תדירות, ולא כתחנת מעבר. בזכות העתירה שלנו התחילה פעילות אינטנסיבית של הרשות המקומית לניקוי השטח ומוקדי פסולת נוספים בישוב.
2. **מטה אשר – מזרעה:** גם כאן הגשנו עתירה מינהלית נגד הרשויות (מועצה אזורית מטה אשר, מועצה מקומית מזרעה ואיגוד ערים לאיכות הסביבה גליל מערבי) בשל אי טיפול במפגעי שריפות פסולת בשטחים שבין קיבוץ וכפר מזרעה. העתירה הוגשה בנובמבר 2015 ודיון ראשון אמור להתקיים בראשית 2016.
3. **פנינו לרשויות בעניין בעיות דומות במספר מקומות בארץ והטיפול בהם עדיין בשלבי התכתבויות.**
- 5.

שקיפות ופרסום מידע סביבתי

בשנת 2015 המשכנו לפעול למען יישום חוק חופש המידע הבטחת פרסום המידע הסביבתי המלא לציבור. ערכנו מספר סקרים לבדיקת מצב יישום החוק על ידי הרשויות (רשויות מקומיות וגופים ציבוריים) בעזרת סטודנטים, הגשנו עשרות בקשות מידע, שלחנו מכתבים והתראות והגשנו עתירה מינהלית נגד המשרד להגנת הסביבה.

פנינו לכל המרכזים הרפואיים ובתי החולים (הציבוריים) שעד היום אף אחד מהם לא יישם את החוק ולא פרסם מידע סביבתי. פנינו גם לכל איגודי הערים לאיכות הסביבה שעד היום רובם אינו מפרסם מידע כחוק לציבור. בעקבות הפניות שלנו חלק מבתי החולים ואיגודי הערים התחילו לפרסם את המידע, ומי שלא פרסם אנחנו מתכוונים לנקוט נגדו בהליכים משפטיים.

עבודה עם סטודנטים וקליניקות אקדמיות

במהלך שנת 2015 הגדלנו באופן משמעותי את היקף הפעילות וההכשרה שאנו מעניקים לסטודנטים ובין היתר עבדנו יחד עם סטודנטים מאונ' תל אביב, המרכז האקדמי כרמל ואונ' בר אילן. הסטודנטים עסקו בנושאים משפטיים, חופש המידע, התקשורת, ניו מדיה ובריאות הציבור.

מקורות המימון בשנת 2015

קרן ברכה, קרן מורניגסטאר, תרומות מהציבור, הכנסות מפעילות, עיגול לטובה ועוד.

אתגרים לשנים 2016-2018

איתנות פיננסית וקיימות

אחד מהאתגרים הגדולים שעומדים בפנינו – כמו בפני כל ארגון סביבתי בארץ, היה ועודנו אתגר גיוס הכספים. למרבה הצער - למרות הניסיון שצברנו והגידול המשמעותי בפעילות שבא לידי ביטוי גם בצוות יותר מימן, גם במצב פיננסי שמשתפר, ובאימפקט שלנו הגדל כל הזמן - המצב שלנו, כמו של כלל ארגוני הסביבה מדיאג. מספר הקרנות התורמות לנושאי סביבה בישראל הולך וקטן, הציבור עוד לא תורם בהמוניו. הגורמים השונים שתורמים לארגוני החברה האזרחית בישראל, הם עפ"י רוב הגורמים שמזהמים את הסביבה מה שמונע מאתנו לפנות אליהם.

ולכן האתגר שלנו כעת הוא:

- ☒ לשמר את הקשרים שלנו עם הקרנות שתמכו בנו עד כה, כמו יד הנדיב ק.ברכה וק.מורנינגסטאר, ולבסס קשרים עם קרנות חדשות אחרות. יזמנו בשנה האחרונה פניות לעשרות קרנות חדשות בחו"ל ובארץ. עם חלק קטן מהם התחלנו לייצר קשר.
- ☒ לבסס ולהגדיל את מקורות ההכנסה מהפעילות המשפטית, הרצאות, תכניות לימוד וסדנאות.
- ☒ לבסס ולהגדיל את אחוז התרומות מהציבור באמצעות קמפיינים של מימון המונים, עיגול לטובה.

צוות מקצועי וקבוע

הצוות הקבוע שלנו מונה 4 אנשי צוות⁴. בסוף שנת 2015 ערכנו מהלך חשוב בתוך הצוות של מעבר לעבודה כשכירים בעמותה. עד היום רוב הצוות, כולל המנהלות, עבדו כעצמאיות ולא קיבלו זכויות סוציאליות מהעמותה. המהלך הזה היה מחויב, כדי להבטיח את זכויות העובדים לפי החוק והוא מגדיל את הוצאת העמותה בסעיף הזה בצורה ניכרת, כי כעת אנו מחויבים גם במס שגר.

קרן יזרה ומיסוד העבודה שלנו עם הסטודנטים

בשנים האחרונות עולה באופן ניכר מספר הסטודנטים שמקבלים מאתנו הנחיה ופועלים איתנו, בקליניקות השונות ברחבי הארץ⁵. מחצית מהצוות שלנו – היו סטודנטים שהחלו לעבוד אצלנו לאחר תקופת התנדבות כזו. מהניסיון שלנו - זו הדרך המקצועית והטובה לגיוס עובדים. בנוסף, וכדי להגביר אקטיביזם חברתי סביבתי בצפון הארץ, אנו מקימים כעת קרן מיוחדת למלגות לסטודנטים, שתעודד אקטיביזם חברתי וסביבתי, ומנהיגות. הקרן נקראת **קרן יזרה**, והיא ע"ש יזרה רשף ז"ל שהיה אחד הפעילים המרכזיים בעמותה שלנו. עד היום אנחנו נהגנו לממן 2-3 מלגות לסטודנטים מדי שנה, מהתקציב השנתי שלנו, וכעת אנחנו רוצים לפנות לציבור הרחב לתרום לקרן הזו.

התאמת תכנית העבודה – פרואקטיביות מול ריאקטיביות, ומדדים לאפקטיביות

מאז הקמת הארגון ועד היום הפך הארגון לגוף מקצועי יוזם ומגיב, בנושאים המקצועיים שבתחומי הפעולה שלו. בשנים האחרונות ניכרת עליה חדה במעורבות הציבור ובמעורבות התקשורת עובדה שמביאה – לא פעם, לשינוי משמעותי בתכנית העבודה, בהתאמה לנושאים שעולים על סדר היום הציבורי. שינוי כזה יכול להתרחש במהלך עבודה היומית, השבועית וכך – לעיתים קרובות משפיעים התרחשויות שמחוץ לתכנית העבודה היזומה, על תכנית העבודה השנתית. האתגר שלנו הוא לשמור על האיזון בין תכנית העבודה המקורית ובין המחויבות להגיב למתרחש.

אנשי צוות והנהלה, בשנת 2015

ליאורה אמיתי, מנהלת
עו"ד ג'מילה הרדל ואכים, מנהלת המחלקה המשפטית
אילה חודרה, מידענית
עודד זהבי, מתמחה במחלקה המשפטית

ועד מנהל של עמותת אזרחים למען סביבה בגליל בשנת 2015

ד"ר ג'נט מיכאיל : רופאת משפחה, תושבת הכפר פקיעין.
ברוך קטלב: הנדסאי מים. תושב געתון.
ז'ק בן זקן: קבלן, תושב כפר ורדים.
חביב ח'ורי: מעצב גרפי, פסוטה.
רחלי גזית: מנהלת עמותת הוותיק, קיבוץ עין המפרץ. - **ועדת ביקורת.**
עו"ד סלואו וקים: עו"ד עצמאית תושבת הכפר ראמה. - **ועדת ביקורת.**

⁴ ליאורה- מנהלת, ג'מילה – מנהלת המח' המשפטית, עודי – מחלקה משפטית, אילה מידענית
⁵ ת"א, בר אילן, חיפה כרמל ועוד